

1843-12-18

FACTS

Document type:
Letter draft

Sender's location:
København

Mentioned people:
Gustav Vilhelm Blom
Carlo Dalgas
H.E. Freund
Johan Grundtvig
Svend Grundtvig
Adam Oehlenschläger
Peter Rørdam
P.C. Skovgaard

Archive:
Mappe 34 nr. 08

TRANSCRIPTION

Mappe 34 nr 8
Kjöben 18 Dec 1843

Ja, mine Herrer! Hvad jeg i aften har at sige overgaar langt mine Kræfter, uagtet jeg valgte mit Æmne dog ikke saa synderlig høit. Tit vil jeg tabe Traaden, tit vil jeg ikke følge den til Ende. Det var med Flid at jeg undgik Æmner, der kunne ligge mig langt nærmere – fordi jeg følte det trættende selv for mig, at Kunstnerne i vort lille Selskab kun talte om Kunst, hvad jeg dog ikke ligefrem har undgaaet, idet jeg henleder Deres Opmærksomhed paa Skjønhed og Grimhed, som disse træde frem for vort Øie. Undskyldninger for at det ikke er bedre – vil jeg ikke gjøre, det er saa godt, som jeg formaaede at gøre det; men Det vil kun sige saare lidt.

-2-

Motto: Viel Geschrei und wenig Wolle!

Hvad vi sagtens Alle have en indre og Ganske naturlig Rædsel for er: det Latterlige- og det er ikke Forfængeligheden alene, som kan bringe det Ønske til at stige hos os: gid Du var smuk! Jeg har nu sat mig det som Opgave: iaften at vise, hvorledes dette Ønske er saa langt fra at være Synd, at det meget mere er Pligt for Enhver at arbeide paa i sin ydre Optræden at vise sig saa smuk som muligt.

En af mine Bekjendte fremsatte engang, da vor Samtale faldt paa Skjønheden eller egentlig Karakteren i vore danske Egne, følgende Billeder:

"Sjælland ligner én af disse elskelige Quinder, hos
"hvem vi ikke see Spor af den haarde Kamp mellem
"Lidenskab og Pligt. Det er som hendes halve Sjæl
"hvilede i Evigheden, hvoraf hun er ud sprungen,
"Halvdelen i Evigheden, hvorhen hun stunder.
"Altid er hendes Pande klar, hendes Væsen mildt og
"yndigt, og hun veed at meddele sin Ro til hendes
"hele Omgivning. De ere sjæln. – Jylland –
"Grændseegnene mellem Øst og Vestlandet ligner
"de faldne Sjæle, hvis mægtige brusende Liden-
"skaber have stjrtet dem i en svær Kamp,
"hvoraf de først seent og med Møie ville vise
"sig. – Men Heden – den er som den dybe
"af Naturen stedmoderligt begavede Natur, om

-3-

"hvilken vi siger: hvor han er uelskværdig, styg og
"frastødende, men lærer man ham at kjende
"tilgavns, ret tilbunds, da vil man see, at dybt
"i ham, rører der sig et yndigt Liv, og vil ville
"gjenkende Afglandsen deraf i de barske Træk,

"og med Forbauselse tilstaae: han er smuk!"

Det har altid forekommet mig som der var baade Sandhed og Skjönhed i disse Billeder og jeg skrev hans Ord op, saa godt jeg kunde huske dem. Disse forskjellige Karakterer tegne sig virkelig i Naturen; Landskabet kan være vildt eller venligt, stort eller smaaligt – kun ikke latterligt. Heller intet Dyr er latterligt i dets naturlige Tilstand. Det var først ved at træde i nøiere Forbindelse med den ædleste af alle Skabninger, at de fik den Gave: at være – latterlige morsomme morsomme, eller egentlig lattelige. Det er først, naar man paa alle Maader har ansporet Svinets Graadighed og saa at sige forandret dets Natur, at vi see disse løierlige Skabninger, der uvilkaarlig opvække Latter – først, naar en gammel Jomfru har kastet al den Kjærlighed, som Mænd har forsmået, paa en Moppe, seer man den trives og bugne, saa den til sidst kan i den Grad ligne et forædt Menneske, at disse vel burde vogte dem for at lee af den. Disse ere Undtagelser; der gaaer meget mere et underligt Tungsind gennem den hele Dyreverden. See i Dyrets

-4-

Øie, og de vil finde en egen dyb Alvor, hvori jeg vil kunde see noget Anelsesfuldt, der kunde svare til det Længselssuk efter Forløsning, hvorom Hegelianerne tale saa tit, det Suk, [og saavidt jeg vide selv Paulus taler]

det der med alt sit Gaadefulde dog har en egen Tilløkkelse for mig. Hos Dyrene finde vi da Evnen til i det Ydre at lægge deres Sindelag for Dagen i høi Grad udviklet, saa: det Glubende, Majestætiske, Frøgtsomme, Lumske, Godmodige og næsten Fromme viser sig skarpt og umiskjendeligt. Hos Dyrene finde vi Tungsind og Alvor i Udtrykket – den livløse Natur har noget Høiere, den har: Ro; og derfor kan den virke saa velgjørende paa Menneskesindet. Heller ikke i Naturen har jeg nogensinde kunnet komme til at lee. – Intet, som det udgaaer af Skaberens Haand er latterligt. Men lad os betragte Menneskene, og vi skulle nok komme til at lee.

Naar vi læse i det gamle Testamente Fortællingerne om de første Mennesker, eller Folkenes Oldskrifter, hvor reent menneskelige træde Skikkelserne da frem for os; men gennem Tiderne faldt mange Ting i Prisen, og blandt dem: et naturligt, ærligt Væsen. Et saadant Væsen faldt til sidst ubeqvemt, det blev veiet og fundet for tungt! man ømmede sig maaske, men fandt dog rigelig Trøst i den Overbevisning, at: Form er ingen Lænke, men en Frihed. Disse Ord ere saa tit traadt mig i møde, dels som Raad, dels som Trøst, at jeg tør sige det er ingen Paastand af mig selv, men en almindelig erkjendt og agtet Lære; og denne

-5-

maa vi først betragte lidt nøiere, dog med stadigt Hensyn til det Ydre. Naar jeg nu som yngre befandt mig mellem saadanne Mennesker, der vare blevne Herrer over Formen, da var det naturligt, at jeg maatte føle

mig tung, som en Klump Blø i denne lette Omgivning. Med Forbandelse gjorde jeg den bittre Erfaring, at et hjerteligt, deeltagende Spørgsmaal ingenlunde forlangte et Svar i samme Tone, men langt snarere følte man sig generet derved. Halv Barn, som jeg var, maatte jeg nødvendigviis ønske mig bort fra en Forsamling, hvor jeg saa lidet passede. Dog jeg lærte at see dette Væsen med andre Øine. Jeg saae den lette ziirlige Maade, hvorpaa disse Mennesker med megen Anstand bevægede sig mellem hverandre, hvor livligt de samtalede uden nogensinde en Disharmoni lod sig høre – den gamle Mand, den unge Pige vare lige lette at behandle. Jeg blev tiltalt med Venlighed, med Interesse og Kjendskab til min Kunst, som ved et Trylleslag forsvandt (min forlegenhed den uhyggelige Følelse, jeg tidligere havde kjendt, jeg befandt mig vel blandt dem, jeg var blændet. Det var ikke blot i det Selskabelige; ogsaa i Forretninger, i det huuslige Liv, paa Spadseregangene, tilhest, tilvogns – altid vare de ugenert og fri, og man behøvede blot at see en saadan Person i sin Vogn, hans Holdning og hele Stilling skulde røbe Manden af den "gode Tone". Der kom vel endog det Øieblik, da jeg ønskede at ligne en af disse Kavalierer, men

-6-

et saadant Ønske stiger aldrig mere hos mig. Med nye Øine lærte jeg at betragte Folk af "den gode Tone". Saaledes som vi Malere anvende det Ord: Tone paa Stemningen i et Billede, saa man kan sige: der gaaer en veemodig Tone gennem det Stykke – saaledes bruge vi det ogsaa mere haandværksmæssigt om det egne luftige Slør, som den mellem liggende Luft udbreder over de fjernere Gjenstande, f:Ex: de staae i en Støvtone. Dette ligner den gode Tone, den er et Slør, som i det Selskabelige kastes over alt Stærkt og Kantet, afrunder Alt til et behageligt Hele, og tillader Intet for at blive ved Malerudtryk, at gaa ud af Tonen. At der gives Undtagelser her skal senere blive antydet. Nu blev dens eneste Fortrin, at man bag den, som bag et Skjermbræt kunde bevæge sig med al ønskelig Frihed, kunde holde Enhver i til børlig Afstand; men denne Frihed blev mig kold og modbydelig, jeg samlede ikke med Folk for at holde dem 3 Skridt fra Livet, men for frit og med Glæde at kunne nærme mig elskværdige Personer. Og skal jeg end lide lidt af kjedelige Menneskers Paahæng, (og jeg har i Parenthes ikke døiet saa lidt af det, thi Naturen lod mig faae en utaalelig Portion Godmodighed, hvilken Skat jeg med en vis Glæde opdager Ende paa) – saa dog hellere det end koldt nægte sig hjemme, naar der bankes paa ved Hjerter Døren. Den gode Tone er som en Bæk, der flyder let hen i de ziirligste, pikanteste Bøiningen, med Omvei for hver Steen den møder,

-7-

altid venlig og graziøs; men stirre vi ved Bredden lige ned i Vandet, da er den mange Steder plumret, den urene Bund kan anes aldrig sees. Vil Nogen paastaa, at dette Væsen er naturligt, da see han hen til Børnene i

de elegantere Familier; hvor underlig klinger ikke Barnestemmen paa sadanne Steder. Barnet forstaaer ingen Conveniens og kommer tiltrods for Alverdens raffinerede Ammer aldrig i "Tonen".

Og hvorledes saa disse Folk ud? De vare alle stöbte i een Form, den elegante Verden støbes alle vegne i den store Pariserform, og Intet tyder paa, at der banker et roligere, mere taktfast Hjerte under Nordboens Snip-Kjole end under Italienerens, de ere gruelig eens. Ligesom tonen ikke alene tilslørede enhver Ubehagelighed, men ogsaa qualte enhver ildfuld Yttring og saaledes gjorde Alle lige – saaledes gjør Moden det i den legemlige Verden. Moden, dette løierlige Uhjre, vi kunne afsky, men dog maa ofre til, bortsliber al Eiendommelighed af Paaklædning, Bygninger, Bohave osv. Den strækker sit Seepter ikke ene over de høiere Stænder, Haandværkeren offerer den villigt de Penge, han suurt har fortjent ved Ambolt eller Høvlebænk, og vi maa lavere ned til Bønderne, til de Bønder, der boe i afsides dele af Landet, langt fra de store Veie, der finder man endnu nogen Eiendommelighed i Dragt, Sæder og Skikke. Naar man seer, hvorledes dette selv hos dem forsvinder, da er det med en bitter Følelse vi erkjende: at Alt af den Slags er stemplet til

-8-

Undergang, og den Glæde, Maleren kan have af at besøge Landets Afkroge for at opsnappe disse Egenheder vil kun være af kort Varighed; det kan ikke Andet end bedrøve mig, thi jeg øiner, sandt at sige, ingen Erstatning.

Disse Levninger af nationale Dragter og egne Skikke er det eneste, der endnu hist og her bevares og betragtes med en svag Agtelse, dog:" lad styrte, hvad der er paa Gled og mere til, som synes kun at staae!"

Og dog er det netop det Eiendommelige i ydre Fremtræden, jeg forlanger, men paa en anden Maade. Jeg forlanger kun at enhver Personlighed i det Ydre saavidt muligt afspeiler det Indre. Og forsaavidt det er Noget værdt at lære Folk at kjende, vil det da ogsaa være interessant at iagttage deres Paaklædning, Holdning og Væsen. At, fra denne Side seet, den Komiske, Stolte, Ædle, Nederdrægtige, Smaalige, Geniale eller Philistrøse paa en vis Maade blive lige interessante at see paa, naar kun deres forskjellige Sindelag eller Egenskaber ere tilstrækkelig skarpt og kjendeligt tegnede paa deres Ansigt og Person, følger af sig selv; men da det kun er det Gode vi bør eftertragte vil jeg, langt fra at opstille Regler for vor Optræden, kun tillade mig at bemærke Et og Andet, jeg har erfaret.

Hvad jeg forlanger og forstaaer ved den Skjönhed vi ere pligtige at vise i vort Ydre, og, som selv den Styggeste kan skaffe tilveie, er: en fri, naturlig Holdning og Gang, en Paaklædning der er lige saa langt fra at være søgt og udmærket, som fra at være paa rede Haand til at

-9-

forvandles paa Modens mindste Vink – og een Ting, der er det Væsentlige: et eget Stempel, der elskes af den Gode, frygtes af den

Skjulte, agtes af Alle.

Men hvorledes kan man faae et saadant Toldseigl? Man kan intet gjøre- eller Alt. Ingen Forandring af Dragt, ingen Fægte- eller Dandsesters Undervisning kan hjælpe paa os i denne Henseende, ikke engang Erhvervelsen af Kundskaber alene. Man kan sluge alverdens Kundskaber, sætte sin Aand istand til de dristigste Tanke- Saltomortaler – har vi ikke Andet end disse Kunster, kan Intet frelse os fra Pedanteri; Paul Möller siger det saa kjönt:

En Mester i Tankernes Riger
Heel tit er paa Jorden forsagt
En Spot for de deilige Piger
Og dristige Svendes Foragt;
Thi bleg som en Skÿgge fra Graven
Han blinker med Øiet for Sol-
Naturen har lukket ham Haven
Og kroget han sidder paa Stol.

Ligesom Pedanten her Skildt ude, saaledes ogsaa Spidsborgeren;
Godseieren, der lever i en smaalig Travlhed for Vexeldrift og Brakmarker er ikke et Haar bedre en Spekhøkeren, hvis Liv dreier sig om en Fleskeskinke. Og den Ene i sort Kjole ligner den Anden i sit hvide Forklæde ganske nøiagtigt.

Ville vi tænke efter i vort Bekjendtskab, hvilke Mennesker vi have fundet med dette ædle Stempel, da skal det vise sig, det var hos dem, hvis Væsen var elskeligt, hvis ord vare mildest, meest overbevisende, hvis Liv var blevet fortrolig med Naturen. Jeg fandt det hos mangan Bonde og hans ærbare Kone, hos mangan Sømand og gammel Skytte,"der kjender hver Lyd i Naturen, selv Skovenes Suk" –

-10-

hos mangan Haandværksmand og gammel Soldat, hyppigere hos Qvinder dog, troer jeg, end hos Mænd. Men i de høiere Stænder, hvor jeg fandt det hos den kundskabsrige, geniale Mand, der gav det hans hele Person en Adel, som tvang mig til Ærbødighed. Ja, jeg troer det er Hjertets Dannelse, der giver denne Tækkelighed, der enten kan være en Gave fra Vuggen eller en haardt erhvervet Eiendom, som da vil svare velsignede Renter.

Jeg har alt antÿdet: at man bør ikke følge Modens mindste, lunefulde Vink. At jeg dermed ikke vilde indsmugle nogen Frihed for den Forfængelighed, der behager sig selv saa meget ved at være anderledes end Andre, maa de tro paa mit Ord og et ærligt Ansigt; jeg har af Enten- eller lært: at der turde høre langt mere Mod til at føre sig selv ind under almindelige Bestemmelser end til at trodse dem. Derfor saalænge Moden har en saa uindskrænket Magt, maa vi bøie os under den; men jeg tilstaaer ærligt, at jeg i Smug er en Rebel mod dette Uhyre og har stor Glæde af at see, hvad en enkelt Gang viser sig: et ubarberet Skjæg.

Sluttelig skal jeg tillade mig at paavise anføre et Par Exempler af det daglige Liv af mit Bekjendtskab, men dog først paavise hvorledes vor Fremtræden: har en Slags Betydning i det daglige Liv og hvorledes man kan have en Glæde af lagttagelser af denne Art. – Det har tit moret mig paa Reiser f:Ex: ikke alene af Personers Tale, paa en Vogn er man tit meget tvær til at tale, men også af deres Dragt og Holdning, Manerer at slutte mig til hvad de vel kunne være, og det er paafaldende, hvor skarpt de forskjellige Stænder ere tegnede i det Ydre. Landmanden med sit aabne, rødmussede, djærve Ansigt skiller sig kjendeligt fra Forstmanden, den Studerende fra Kunstneren, den Militære har sit eget Tilsnit, Sømanden sit egne [?Slæng]Haandværkeren og den Hanlende – ja man kan næsten kjende den lykkelige Familiefader.

-11-

Den ædle Holdning, Speilet for det ædle Sind, kan aldrig bibeholdes, naar vi tillade os en magelig, doven Gang og Holdning eller en skjødesløs Paaklædning. Ligesom det er mig meget imod at være samlet med Personer, jeg holder af, længere end vi kunne være godt stemte – den halvsovende Tilstand i Fordöielsesperioderne er ikke gunstig for Nogen – saaledes kan jeg heller ikke lide at see Mennesker, der langt fra at trække dem tilbage til en Lænestol eller Sofa – tvertimod travet om med de kjedeligste Ansigter af Verden; at gaae i Selskab saaledes vilde være uanstændigt, men at slæntre saaledes om paa Gader og Stræder generer mangen sig ikke for. Saa sjældent det end skeer, saa kan det dog mere mig imellem at see Gaderne og Spadseregangene, naar de om Middagen eller en smuk Sommeraften vrimle af Mennesker, der gaa kun for at gaae i den frie Luft – det har noget rart, man er kun alt for tilbøielig til at lukke sig inde i sine Værelser, jeg seer nu engang langt hellere en smuk Pige paa Gaden, end fra Gaden i et Vindue bag Jalousier og Blomster; den smukke Mand seer vi ikke engang der, han er i Baggrunden ved Pulten. Vi have saa lidt saadant offentligt Liv, og det er vist ganske i sin Orden, men derfor glæder netop de faa Glimt mig desto mere. Ja, jeg har seet Folk, der forstod at spadsere saaledes at det var en lyst at see derpaa, men kom der da en saadan slentrende Driver, da kunde han næsten virke ligesaa ubehageligt paa mig som en emsig Forretningsmand; denne Fart er farlig at indlade sig paa – jeg kjender saare Faa vist, kan ikke engang i øieblikket nævne Nogen, der forstaaer at skjynde sig uden at tabe sin Holdning, og kan jeg end tænke mig en Enkelt, da bliver det kun Saadanne, der i denne Hast afspeiler et sønderrevet Indres Flugt fra en Tanke til en anden, ja, Flugt fra sig selv. Jeg har seet Øehlenschläger skynde sig, det skulde han aldrig. Om Thorvaldsen vilde skynde sig gennem Gaderne i sin store Kappe, det vilde være mig en Gru. Jeg har tit ærgret mig over at Folk smide mange Penge bort til en saadan stor Kappe, som de ikke forstaar at bære – en rigtig smaalig snever lille vims Frakke vilde med et heelt Dusin Lommer koste neppe Halvparten og ovenikjøbet ikke

-12-

gjøre dem halv saa latterlige. Nu føler jeg vel at det er en mislig Sag at anføre Exempler, da derom Smagssager ikke kan disputeres; men dog maa jeg tillade mig at pege her paa et Par Mennesker, i hvis Væsen og Holdning jeg idet mindste altid har seet saa meget. Jeg tænker paa afdøde Prof: Freund og Præsten Rørdam. Ved at sammenligne disse to Mænd, der begge havde saa megen Skjønhed, eller, hvad dog enhver maa indrømme, dem en saa consequent gennemført Harmoni i alle deres Stillinger og Bevægelser – der er det underligt at see, hvorledes Kunstnerens Skjønheidssands bevirkede noget ganske Lignende, som den Andens velbekjendte Ærlighed. (I Parenthes være det sagt: jeg har sjælden seet Kunstneren staae som middelbar, naar han stod ligefor den Studerende, og dog synes det her som om Umiddelbarheden er hos Rørdam, ikke saa meget ved Sammenligning af deres Personer, men naar vi tager Friends hele Omgivning med da træder det først ret tydeligt frem.). Hos dem var hver Stilling fri uden at blive doven, ædel uden at blive stiv. Freund nævner jeg fordi han i en Grad, som jeg hos Faa eller ingen har seet det, havde i sin Magt at stemple Alt, hvad der omgav ham – Rørdam fordi han med Hensyn paa alt Kunstnerisk var sjælden uskyldig, saa hos ham vare det Smukke tilvisse Natur. – Hos Freund var der Evnen, sagde jeg, til at paatrykke alt sit Stempel foruden Kunstens Stempel. Han døde og hans Enke maatte drage ud af et Hjem, han havde dannet saa skjønt og hun havde lært at elske, men de venlige Huusnisser, dem Freund havde elsket, de fulgte med Enken og Børnene, og man føler ved at besøge hende ligesom hans Aand at være velsignende, trøstende tilstede (Friends store Stol).

Ja, jeg troer det: at det ere Hjertet der giver Tækkeligheden. Jeg vil ikke her tale om de stolte Træk vi maa beundre hos Verdens-Genierne – de komme sjældent, som Nordlys, med lange Mellemrum, og straae over den dunkle Jord, der da med al sin Ynde, med alle sine Kræfter kun bliver en bold i dens Haand, ihvem alle Jordens Suk og Bønner, alle

-13-

Jordens Haab og Drømme samles, ja, som en Bold i hans Haand, Gud selv giver ham Kraft til at slynge den frem, thi Folkets Stemme er Guds Stemme! – Om disse; Verdensgeniernes Personlighed kan jeg ikke tale – og jeg vil kun pege her paa Napoleon og Goethe, Morten Luther og Raphael. Tiere blev det os forundt at see Skjønhed som Stempel paa sand Humanitet. Den der med Moders melken indsugede hendes milde, elskelige Tænkemaade fik Skjønhed i den Forstand jeg her har taget det som Gave paa Vuggen. Hans Holdning er naturlig og i hans de velsignede Øine see vi Afglandsen af et elskeligt Hjerte. Og enhver der ærligt kæmper for det Gode og Ædle, ogsaa i hans Træk og Væsen skal det sees og et støgt Ansigt eller et keitet Væsen skal ikke kunne skjule hans skjønne Sjæl.--

-14-

Det gik som jeg havde ventet – jeg havde ikke Stringents nok i Tanken til at føre en Tanke heelt igjennem, og see med Ærgrelse, at jeg har fremstillet Ting ganske vrangt. De vilde glæde mig ved en kraftig Opposition til hvilken jeg selv skal slutte mig. Ja det ærgrer mig at see at min Skildring af den "gode Tone" egentlig kun er en Skildring af Trivialiteter osv. Der ere, nemlig for Tiden, saa liden Klarhed i mig selv, at jeg kun i denne Afhandling seer et tro Portrait af min forvirrede Person. Der vil gaa lang Tid inden jeg atter er pligtig til at tale, og jeg vil haabe, at jeg i den vil samle Kræfter og sætte mig i stand til at levere noget Bedre, end hvad de for denne Gang maa tækkes med. Jeg har udtalt. -

Kjöhn 18 Dec 1843

JTL

Montes Delgas. *Manila*

Det gik som jeg havde ventet - jeg havde ikke Strængere nok Tænkning
til at give en Tankke helt iagttætt, og saa end Begreb, at jeg har
fornetillid til mig ganske uregt. De vilde glæde mig end en kraf-
tig Opposition til hvilken jeg selv skal støtte mig. Ja det dog
mig at se at min Skilling "af den gode Tord" egentlig kun
er en Skilling af Tordensløst og s. v. Der er, nemlig for
Tiden, saa lidt Mærke i mig selv, at jeg kun i den Offend-
telse sees at den Portrait af min forvorne Person. Der
er et ganske lang Tid inden jeg bliver i pligter til at tale, og jeg vil
tro, at jeg i den vil samle Kræfter og sætte mig i stand til at
besvare mig selv, end hvad de for denne Gang maaske tænkes
med. Jeg blev indtalt.

Kjøbenhavn 18 Dec 1843.

T.

Jordens blaat og Drømmes sandhed, ja, som en Bald i hans
Maaned, Gud selv gaaes ham kraft til at stynges den frem,
thi Fallets Hemme er Guds Hemme! — Om d'esse, Videns
gemæns Personlighed kan jeg ikke tale — jeg vil kun sige henv fra
Napoleon og Goethe, Martin Luther og Raphael. Tiden blev sig os fremad
at se Lyndes som Stempel paa sandt Blæmmet. Den ses med Mødens
mellem indsigende hendes mulle, elskelige Tænkemæde, f.eks. Lyndes indse Fer
stand, jeg her har taget det som Gave paa Kiggens. Hans Blæmming er
naturlig og i hans de selvsigende Pæne ser i Afgrændsen af et elskeligt
Hjerte. Og enhver der viligt kæmper for det Gode og Allet, ogsaa i hans
Forsk og Viden skal det ses og et stygt Ansigt eller et hevet Hænde
skal ikke kunne skjule hans skjønne Sjæl. —

give dem hele saa tætte. Ni følger jeg vel at det er en mis-
lig Sag at udføre Exempelen, ^{den} smagsgæve ikke kan d'opri-
teres; men dog maa jeg tillade mig at pise her paa et
Par Mennesker, i hvis Væsen og Skæbning jeg idetmindste
altid har set saa meget. Jeg tænker paa afdøde Prof. Frøind
og Præsten Nordam. Med at sammen liges disse to Mænd, der
begge havde saa megen Skjæbhed, eller, hvad jeg endtroer
maa indrømme, den en saa consequent gennemført Her-
moni i alle deres Stillinger og Bevægelser - da er det under-
ligt at se, hvorledes Kunstnerens Skjæbhed saadanne kunstner-
møgt ganske ligende, som den Anders velheljendte Altyd.
(I Parenthes være det sagt: jeg har sjældent set Kunstneren
staa ^{som} midt i det, naar han stod lige for den Studerende, og dog
siges det her som om Midt i det har været en stor Nordam, ikke
saa meget ved Sammenligning af deres Personer, men naar
vi tager Frøinds hele Omgængelse med da træder det først og
tydeligt frem). Men dem var hans Stilling for vidt at blive
noget, end vidt at blive thi. Frøind var en af de
hans i en Grad, som jeg har saa eller ingen har set det, har
en i sin Magt at stampke Alt, naar der omgav ham -
Nordam fordi han med Mængden paa alt Kunstnerisk
var sjældent uskyldig, saa hos ham var det smukke tilsæ-
re Nature. - Men Frøind var der Enen, sagde jeg, til at
paatræffe alt det Stampel som den Kunstens Stampel. Han
Bede og hans Enke maatte drage mig af et Hjem, han havde
bannet saa skjænt og him havde lært at elske, men de
bevilige Minner om, den Frøind havde elsket, de fidele
med Enen og Børnene, og man føler ved at høre hans
lige om hans Sand at være udsigende, troende, tilstede.
(Frøinds store Stal).

Så, jeg tror det: at det er Afjortet der gives Takkeligheden
Jeg vil ikke her tale om de stalt. Trak is maa bemærke
hos Nordens-Gemmerne - de kommer sjældent, som Nordlys,
med lange Mellemrum, og straal over den dunkle Jord,
der da med et sin Høje, med alle sine Kræfter kan skive
en Bølge: deres Klæder, i hvem alle Jordens Tugt og Bønner, alle

Den alene Klædning, Spillet for et adle Sind, naar aldrig tilskat -
der, naar i tillade os en magelig, saar Gang og Klædning
eller en skjedes liden Paaklædning. Ligesom det er mig meget imod
at naar samlet med Personer, og hader af, længe og i kimen
naar godt stemte - den kalderende Tilstand i Færdens persidende
ikke grinst for Nogen - saaledes kan jeg heller ikke lide at see Menne-
sker, der langt fra at trække dem tilbage til en slægtstet eller Læge-
stue, med Træder om fraa med de kjædeligste Ansigter af Verden, at
gaar i Selskab saaledes vilde i den næstendigt, men at slægt
saaledes om fraa Gader og Stræder gænger mangen sig ikke
for. Iaa sjældent det end skeer, saa kan det dog mere mig i
mellem at see Gædner og Spadseregangene, naar de om Mid-
dagen eller en smuk Sommeraften vrimle af Mennekere,
saa gaar hjem for at gaar i den fine Luft - det har mig vist
naar de hien alt for tilbragt til at trække sig inde i sine
Værelser, og jeg saa min engang langt hellere en smuk Pje-
saa Gader, end fra Gader i et Vindue bag Gaderne og
Blomster, den smukke Mand saa i ikke engang der,
kan se i Baggrunden og Pættet. Vi have saa lidt saadant
offentligt Liv, og det er vist ganske i sin Orden, men der
for gleder mig de fraa Gader mig desto mere. Ja, jeg har
det Folk, der forestår at spadsere saaledes at det saa en Ligt at
see derfra, men kan der da en saadan slægtende Dræber, da
kunde have næsten enke ligesaa ubehageligt fraa mig som en
ensig Færdningens mand, den der Fart er forbig at indlade sig
fraa - og kjender saare Faa vist, kan ikke engang. I det hele
naar Nogen, der forestår at skjinde sig ind at tage sin
Klædning, og kan jeg end tænke mig en enkelt, da bliver det
hjem saadant, der med denne Klæd afspæiler et indervet
tørres Flugt fra en Tanke til en anden, ja, Flugt fra sig selv.
Jeg har end Oskueslagene skjinde sig, det skulde hen aldrig. Om
Thorvaldsen vilde skjinde sig gennem Gædner i sin store Kæppe, det
vilde være mig en Gode. Jeg har det dog vist mig over at Folk min-
de mange Ting har til en saadan stor Kæppe, som de ikke forstaa
at bære - en rigtig smuk smuk lille i sine Trække vilde med
et helt Liden Liden Kæppe Kæppe Kæppe Kæppe og i en Kæppe ikke

hvis mange Mandes venskab og gammel Saldat,
højsættelse hos Jinder dig, her og, end hos Mænd.
Men i de høiere Stander, hvor jeg fandt det hos
den kendskabsrige, gamle Mand, der gav det
hans hele Person en Adel, som trang mig til
bedighed. Ja, jeg troer det er hjerteliggjætte
den gave denne Takkelighed, der enten kan være
en gave fra Vuggen eller en hæderkædet
Erkendelse, som der vil være beliggende. Fortæl.

Jeg har alt antaget: at man her ikke følger Modens mindste,
lunefulde Vink. At jeg dermed ikke vilde indsamle nogen Færde
for den Forskjæthed, der behager sig selv saa meget og
saa anderledes end Andre, naar det de troer paa mit Ord og
et ærligt Ansigt: jeg har af Eften- eller Løst: at der findes
hvis langt mere Med til at gøre sig selv ind under almindelig
Bestemmelser end til at trode dem. Derfor saalange Mænd
har en saa indskrænket Magt, naar de bliver og underligger
men i tillæse ærligt, at jeg i Længen er en Høvel med dette
Måske og har stor Glæde af at se, hvad en ædel Fugl bliver
sig: et ubærbart Mjæg.

Endelig skal jeg tillade mig at paavise anfore et Par
Eksempler af det daglige Liv af mit Bekjendtskab, men
jeg først paavise Mænds og Fruentruendes her en Slags
Betjænkning: det daglige Liv og Mænds man kan have en
Glæde af Dagttugden af denne Art. — Det har til minnet mig
paa H. og H. ikke alene af Personens Tale, paa en Dage
en man til meget tror til at tale, men ogsaa af deres Sjæl
og Klædning, Mændene at sætte mig til hvad de vil
kunne være, og det er paa faldende, hvor skægt de faktisk
lige Stander er tegnet: det Møde. Landmanden med
sit arkane, nedmuntre, djerpe Ansigt skulder sig hjerteliggjætte
for Fæst manden der Stående for Kunstneren, der Måle-
teier har sit eget Tilværelse, Læreren sit egne Hæder
Mænd og kvinder og den Manden — ja man kan
næsten ligende den lythellig Familiepæder. TH 14/12/28

forvandler fra Moders, omindstet Værk - og saa Ting,
saa er det Næstnæste: et eget Stempel, der skaber af
saa Gader, - forrige af den Skjætte, ogtes af Alle.
Men Herodias kan man sige et sandt Toldseigh?
Man kan Tallet gøre - eller Alt. Ingen Forandring af
Lugt, ingen Tægt - eller Lændermesters Moders: men
kan hjælpe paa os i denne Men: end, ikke engang
Eskuelæreren af Kindskeles alone. Man kan stige
Skoleens Kindskeles, sætte sin Hand istand til de
varstige Tanke - Tallemøntaler, - her i ikke Andet
end disse Kunst, kan Tallet paa ~~os~~ os for Pæda-
ger: Poul Møller siger det med sin Hjert.

En Mester i Træernes Riger
Held til os fra Jordens Forsøgt
En Skat for de derlige Riger
Og derige Landes Forsøgt;
Thi blig som en Skjæppe fra Jorden
Man kender med Gid for Sol-
Naturen har skabt ham blaa
Og Møget har i det paa Stal.

Ligesom Pædanten har skildet inde, saaledes ogsaa Jule-
bøgeren; Guds eren, der lever i en samlet Forvæltet
for Nøglekraft og Brakmarker er thi et blaa bue
en Spøkkere, hvis Liv drejer sig om en Fløkkende.
Og den Lue i sort Kjole ligner den Anden i sit
vide Forvæltet ganske sin agtigt.

Nå er tænkt efter i sort Røkjendtskab, hvilke
Mennesker vi have fundet de med dette Stempel,
sa sket det vice sig, det saa har den, hvis Hæder
var skæbent, hvis And var mildt, mest over-
rænder, hvis Liv var blaa forvæltet med Naturen.
Jeg fandt det har mange Bønder og hans orbare
Kone, har mange Lørdag og gammel Skotte,
der kjender hver sig i Naturen, selv Moones Lue -

Indgang, og den Gode, Maleren kan have af et
hvis Landets Offere for at afsætte disse Egen-
heder ind i sin vare af det Værdigt; det kan ikke andet
end betale mig, thi jeg er i sinde, saalt at sige, ingen
Erstatning.

Disse Levinger af nationale Dragter og egne
Gjorte et det mest, der inden Huset og her betales og
betragtes med en slag Agtelse, siger, lad styrt, hvad
der er paa Gled og mere til, som siges hin at
staa!"

Og dog er det netop det Evidensmøder i yder
Fremtiden, jeg forlanger, men paa en anden
Maade. Jeg forlanger hin at erholde Personlighed
i det Uden saavidt muligt afspejle det Binde.
Og forsaavidt det er noget værd at gøre Fald af
Hjerte, ind det der ogsaa være interessant at
saglige deres Pakklædning, Klædning og Udsen.
Alt paa denne Side seet, den komiske, Stalte,
Celle, Nederdegtige, Smaalige, Gemale eller
Philistruer paa en vis Maade bliver lige in-
teressante at se paa, naar hin deres forskellig
Lindslag eller Egenskaber er tilfældig skabt
og kjendeligt tegner paa deres Ansigt og Per-
son, følger af sig selv, men da det hin er det
Gode i det eftertragte ind jeg, langt fra at opstille
Regler for en Opførelse, hin tillade mig at
henvende Et og andet, jeg har erfaret.

Hvad jeg forlanger og forstaaer er den Skjæbnen i en
pligtig at være: end Gode, og, som selv den Stigende kan
skaffe tilvære, ed: en fri, naturlig Klædning og Gange,
en Pakklædning, der er ligesom ^{sej} langt fra at være søgt og
indmarkt, som fra at være paa den Maade til at

altid beundret og prægtig, men store er ved Breddens Lige-
hed i Landet, der er der mange Steder plumbet,
men mine Børn kan alles aldrig sees. Vil Nogen
fræstaa, at dette Nævn er naturligt, der er han hen-
tet Børnene i de elegante Familier; her under
lig blinger ikke Børn stemmen fraa sandheden St.
der. Deres fortæller ingen Gensidighed og kom-
mer tiltræde for Alvor og raffineret Lomme
aldrig i, "Tonen".

Og hvorledes saa disse Følelser? De er alle
støbt i en Form, den elegante Norden stødes alle-
vegne i den store Pariserform, og det tydes paa,
at du kanke et velgørende, mere tilbøjeligt hjerte om-
der Nærværelse ^{Impuls} og end indre Stabilitet, der
er grundig eno. Lige som Toner ikke alene tiltrækker
enhver Mæghed, men ogsaa gælder enhver selvstændig
Udførelse og særlig gjæde alle Lige - saaledes gjer
Maden det i den legemlige Norden. Mæden, det lo-
erlige Mæden, er kunne afstjæ, men dog man offer
til, høstet her af Endommentlighed af Pædagogik,
Bygninger, Behave o s v. Den strækker sit Tæp
ikke over alle de høiere Stander, klædder dem
offer den vildeste de Penge, man sinde har fortjant
med Anstalt eller Klædebutik, og er man lavere
med til Børnene, til de Børn, der her i afsides
Lede af Landet, langt fra de store Uer, der finder
man end nu nogen Eiendommelighed i Dragt, La-
ser og Skikke. Man ser, hvorledes dette selv
her den forvinder, der er det end en bitter Følelse,
er skjende i at Alt af den Slags er stemplet til

et saadant Gude stiger aldrig mere hos mig. Med mig
Dine lærer jeg at betragte Følge af den gode Tone.
Saaledes som i Maleri anvendes det Gode Tone
paa Stemningen i et Billede, saa man kan sige
Med ^{gode} rosen harmonisk Tone gennem det Stykke - saaledes
bringer vi det ogsaa mere haandværks mæssigt om
et egnet luftigt Stue, som den smukke liggende
drifts vidbredder over de fjernere Gjenstande, f. Ex.
so staa i en Skulptur. Dette ligner den gode Tone,
som er et Stue, som i et Selskabeligt Kastes over
et Hærd og Kædet, afvender Alt til et behageligt
Stille, og tillader Bortset fra et Billede ved Maleri
tykke, at gaa ind af Tonerne. At den gode Mestergod
sikker skal senere blive antaget. Nu blev den
eneste Fortrin, at man bag den, som bag et Skjerm
brød kunde bevæge sig med et ønskelig Frihed,
hvilke holder Inden i tilværelse Afstand; men
sammen Frihed blev mig hold og med sig selv, og
samlende ikke med Folk for at holde den i Skind
for Lyst, men for frit og med Glæde at kunne
nærme mig elskværdige Personer. Og skal jeg
end lide lidt af Højtidelige Menneskers Pædagog,
(og jeg har i Parenthes ikke dødt saa lidt af det, thi
Netmen led mig paa en betydelig Portion Gode
Saghet, hvilken Skat jeg med en vis Glæde og Lyst
Inde paa) - saa sig hellere det end holdt noget
sig hjemme, naar der handles paa ved Hjerte
sagen. Den gode Tone er som en Bæk, der
flyder let hen i de yndeligste, prikkende Børninger,
med Oser Cineri for naar en Sten den møder,

men i først betragte lidt nærmere, dog med stadig
blendske til det Øjeblik.

Nær jeg var som tidligere beundring mellem saadan
en Mennesker, der var blunde blende over Formens,
der var det naturligt, at jeg maatte føle mig tung, som
en klump Bly i denne lette omgivelser. Med Forbe-
hold gjorde jeg den bittere Erfaring, at et hjideligt,
beholdende Spejlsmaal ingenlunde var forlangte
et Lær i samme Tone, men langt mere af-
sønde sig gennem det. Helt Børn, som jeg var,
maatte jeg nedvendigtvis ønske mig det fravær
Forsendelse, naar jeg var lidt passiv. Jeg var borte
at se det Lær med andre Øjne. Jeg var den
lette givende Maade, naar disse Mennesker med
megen Anstand betragte sig mellem hinanden,
hvor lidet de samtalte. Inden at nogeninde en
Lidskammeri var sig mere - den gamle Mand, den
unge Pige var lige lette at behandle. Jeg blev tilfaldt
med Venlighed, med Venlighed og Hjind skabte til min Hæder,
som ved et Tilfælde var forsvundet min Forlegenhed den
indvigelige Følelse, og tidligere havde kjendt, jeg befandt
mig vel blandt dem, jeg var blende. Det var ikke
blat i det tilfældige, og på: Forretninger, det min-
lige Lær, på spads sørgangene, tilfæld, tilfæld-
altid var de ingeniør og fri, og man behøvede
blat at se en saadan Person i sin Vogn, hans
Hæder og hele Hæder skulde være Mændene af
sørgede Tone. Der var vel endog det Øjeblik, da
jeg ønskede at ligne en af disse Kavalerer, men

"hvilken vi sige: her han er villkørlig, stiv og
 frastående, men lærer man ham at kjende
 "til gærris, net tilbunds, da vil man see, at digt
 "ham søger der sig et yndigt Liv, og vil alle
 "gjenkjende. Afgrandsen deraf i de herse Træk,
 "og med Ferhøielser tilstaa: han er smukt!"
 Det har altid forekommet mig, som der var
 haardt Sandhed og Kjendelse: d. s. Billedet af sig
 skrev hans Ord op, som gæst sig kunde hørte dem.
 Disse forskjellige karakterer tegne sig virkelig i
 Naturen; Landsskabet kan være vilde eller sørligt,
 stort eller smaaagt — kun ikke latterligt. Heller
 intet Dyr er latterligt i dets naturlige Tilstand.
 Det var først ved at træde ^{ind} i Forbindelse med
 den adleste af alle Skabninger, at de fik den
 Gave: at være — ~~ikke~~ ^{meersomme} meersomme,
 eller egentlig latterlige. Det er først, naar man
 paa alle Maader har ansporet Leinets paa
 sigt og saa at sige forandret dets Natur,
 at vi see disse latterlige Skabninger, der
 uindholdt opvække Latter — først, naar
 en gammel Jomfru har haardt at den kjen
 delighed, som Mænd have forsmækt, paa
 en Meppel, see man den trines og bigne,
 saa den til sidst kan i sin Grad ligne et forvildt
 Menneske, at disse vil kunde bygge dem for
 at lee af dem. Disse ere Mordagelser; der
 gæver mig mere et indholdt Trængsel
 igennem den hele Dyrer verden. Se i Dyrer

Motto: Viel Geschick und wenig Wille!

Kuadri sagtes Alle haave en indre og ganske naturlig
Fødsel for en det latterlige — og det en alle Fødsels-
Ligheder alene, som kan bringe det ganske til at stige
hæve sig: giv den saa smæk! Og har vi sat mig det
som Opgeve: i øften at vise, hvorledes dette Fødsel er
saa langt fra at være Lynd, at det meget mere
er Pligt for Enden at arbejde paa, at i sin ydte
Opførsel at vise sig saa smæk som muligt.

En af mine Bekjendte fremstillede engang, da var
Samtale paa Skjendelsen eller egentlig karak-
teren i vores danske Egne, følgende Billeder:
„Jylland ligner en af disse elskelige Kvinder, der
„hvor vi ikke see Spor af den hårde Kamp mellem
„Lidenskab og Pligt. Det er som hendes hvide Skjort
„hviler i Enigheden, hvoraf hun er id springende,
„Klædelsen i Enigheden, hvorefter hun stræber.
„Altid er hendes Pande klar, hendes Væsen mildt og
„gudigt, og hun ved at meddele sin ^{hvide} No til hendes
„hule Omgivelser. Se en sjælden. — Jylland —
„Grændseegnen mellem Jøst og Vestlandet ligner
„de gamle Jule, hvis magtige hvælvinger liden
„skaber have styrtet her ned i en sved Kamp,
„hvoraf de først seent og med Mies lille reise
„sig. — Men Møden — den er som den dybe,
„af Naturen stødmodeligt bekvæmt Nature, en

Ja, minne blænde! hvad er i often hæst at sige omgaaes langt
minne Kraften, iagtet er valgt med blænde, der ikke saa tydelig
helt. Det vil er tale Træder, det vil er ikke følge den det Ende.
Det var med Tid at er iindgik blænde, der kunne ligge mig langt
vænnere - fordi er fælt det trostende selv for mig, at kunstnerne i det
lille taler kan tale om kunst, hvad er der ikke ting som har indgang,
i det er hverledes deres Opmarksomhed fra Skjæbnen og Jorden, som
deres trods frem for det blænde. Modsigelserne for at det ikke er
hæder - vil er ikke gøre, det er saa godt, som er fremme at give det, men
Det vil den ikke saa lidt.

SKOVGAARD-MUSEET
Mappe J V Nr. 8